

Teachers' Views on the Use of E-Book and Tablet in High Schools

Önder YILDIRIM*, Özlem BAYDAŞ**, Yüksel GÖKTAŞ***

Received date: 06.10.2016

Accepted date: 23.11.2017

Abstract

In the scope of the Fatih Project started by ministry of Education, interactive boards were setup to all pilot schools and then to other schools and tablets computers were delivered to all students in the schools. The aim of this study is to reveal the advantages and disadvantages, the offered suggestions and the frequency of the usage of the e-books on these tablet computers in the lessons according to teachers' views. Therefore, the views are taken from 38 teachers who served in two pilot high schools which are located in Erzurum and Erzincan by using open-ended survey questions. The obtained data was analyzed by content analysis. As a result, it was determined that 27 teachers sometimes use e-books, 17 teachers never use e-books. The teachers who use e-books expressed that e-books enriched the lessons adding visuals and saved time, but usage and control of e-books are difficult. Moreover, the teachers emphasized that the students tend to use tablet computer for applications (games, social networks, internet etc.) that does not fit the purpose of the tablet computers and these applications decreased the interest of the students to the lessons.

Keywords: E-book, tablet, FATİH project

*Erzincan University, Faculty of Education, Computer and Instructional Technology, Turkey; oyildirim@erkzncan.edu.tr

**Giresun University, Faculty of Education Computer and Instructional Technology, Turkey; ozlembaydas@hotmail.com

***Atatürk University, Faculty of Education Computer and Instructional Technology, Turkey, yukselgoktas@atauni.edu.tr

E-Kitap ve Tabletlerin Liselerde Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Doi numarası: 10.17556/erziefd.346428

Önder YILDIRIM*, Özlem BAYDAŞ**, Yüksel GÖKTAŞ***

Geliş tarihi: 06.10.2016

Kabul tarihi: 23.11.2017

Öz

MEB tarafından Fatih projesi kapsamında önce pilot sonrasında da proje kapsamındaki tüm okulların sınıflarına etkileşimli tahta kurulmakta ve tüm öğrencilere tablet verilmektedir. Bu çalışmada öğretmen görüşlerine göre tabletler üzerindeki e-kitapların öğretmen ve öğrenciler tarafından derslerde kullanımına yönelik avantaj ve dezavantajlarını, kullanım sıklıklarını ve sunulan önerileri ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda Erzincan ve Erzurum illerinde Fatih projesi kapsamında pilot uygulama okulu olan iki lisede görev yapan 38 öğretmenden açık uçlu anket sorularıyla görüşleri alınmıştır. Elde edilen veriler içerik analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Analiz sonucuna göre 27 öğretmenin e-kitapları derslerinde zaman zaman kullandığı, 17 öğretmenin ise hiç kullanmadığı tespit edilmiştir. E-kitap kullanan öğretmenler, e-kitapların görsellik katarak dersleri zenginleştirdiğini ve zaman kazandırdığını fakat ders içi kullanımının ve denetiminin zor olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenler, öğrencilerin tabletleri amacına uygun kullanmadıklarını (oyun, sosyal ağlar, internet vb.) bundan dolayı da derse karşı ilgilerinin azaldığını vurgulamışlardır.

Anahtar kelimeler: E-kitap, tablet, FATİH projesi

** Erzincan University, Faculty of Education, Computer and Instructional Technology, Turkey; oyildirim@erzincan.edu.tr

*** Giresun University, Faculty of Education Computer and Instructional Technology, Turkey; ozlembaydas@hotmail.com

***Atatürk University, Faculty of Education Computer and Instructional Technology, Turkey, yukselgoktas@atauni.edu.tr

1. Giriş

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki (BİT) yenilikler, her geçen gün hayatımızı biraz daha fazla etkilemeye devam etmektedir. Bu teknolojilerin toplum içerisinde yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanması, eğitim içerisine entegre edilmesini de kaçınılmaz kılmaktadır (Akkoyunlu, 1996). Eğitimde yaşanan bu yenilikler bazı sorunları da ortaya çıkarmakta ve bunlara yönelik çözüm önerilerini oluşturmayı da zorunlu hale getirmektedir. Bu kapsamda yaşanan sorunlara çözüm sunabilmek ve teknolojiye yeniliklerin eğitim ortamlarında daha etkili kullanımını sağlamak için Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) fırsatları artırma, teknolojiyi iyileştirme hareketi (FATİH) projesini başlatmıştır (Odabaşı, 2010).

FATİH projesi öğretmen ve öğrencilerin eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğini sağlaması ve bilişim teknolojilerinin okullarda daha etkin kullanımını sağlamak amacıyla başlatılmıştır. MEB FATİH projesinin ana bileşenlerini 5 başlıkta toplamıştır. Bunlar;

- Donanım ve yazılım alt yapısının sağlanması
- Eğitsel e-içeriğin sağlanması ve yönetilmesi
- Öğretmenlerin hizmet içi eğitimi
- Bilinçli, güvenli, yönetilebilir ve ölçülebilir BT kullanımının sağlanması
- Öğretim programlarında etkin BT kullanımınıdır

Yukarıda da görüldüğü gibi temel bileşenlerden bir tanesi de eğitsel e-içeriğin sağlanması ve yönetilmesidir. E-içeriklerin kullanımında öne çıkan ise e-kitaplardır (MEB, 2012).

Elektronik kitap dediğimiz e-kitaplar 1980'li yıllarda duyulmaya başlamış ve 1987 yılında Apple firmasının HyperCard yazılımı e-kitapların gelişimine katkı sağlamıştır (Fox, 1998). E-kitabın kaynaklar içerisinde birçok şekilde tanımı yapılmaktadır. Bunlardan, Vassiliou ve Rowley (2008) e-kitabı geleneksel olarak kullandığımız kitapların özelliklerini barındıran elektronik ortamdaki nesnelere tanımlamaktadır.

FATİH projesi kapsamında e-kitapların okullarda kullanımı, etkileşimli tahta ve tabletler ile sağlanmaktadır. MEB, FATİH projesi kapsamında ilköğretim, ortaokul ve lise bazında tüm öğrencilere tablet dağıtımını gerçekleştirmeyi kısa süre içerisinde hedeflemekte ve bu doğrultuda birçok okula tablet dağıtımını yapmaktadır. Tabletler elektronik mürekkep ve bir kalem kullanarak el yazısı ve açıklamaların değiştirilmesine imkân veren, kullanımı kolay olan taşınabilir bilgisayarlara nispeten daha fazla yetenekli yeni bir bilgisayar teknolojisi (Cox, 2006). Tabletler kullanıcıların ekranda yazı yazmasını sağlayan veya etkileşime geçmek için dokunmatik ekran ve kalemle donatılmış bir dizüstü bilgisayardır (Galligan, Loch, McDonald & Taylor, 2010).

Rainie ve Duggan (2012)'in Amerikada yaptıkları çalışmaya göre tablete sahip olmada ve e-kitap okuyucu sayısında artış olduğunu ve bu artışın genç ve orta yaş nüfusta daha hızlı olduğunu tespit etmişlerdir. Benzer şekilde Rainie (2012) 2010-2012 yılları arasında tablet ve e-kitap okuyucu sayısında artış olduğunu belirlemiştir.

Tabletler üzerinde çalışma yapan Mock (2004) tabletlerin, dersleri hazırlamada, sınıflandırmada ve sınıf sunumlarını göndermede etkili bir araç olduğunu ve bu konuda öğrencilerin olumlu görüşlerinin olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde Pryor ve Bauer (2008) yaptıkları çalışmada tabletlerin öğrencilerin performansına yönelik bir katkısının olmadığını fakat yine öğrencilerin tablet kullanımına yönelik olumlu görüşlerinin olduğunu vurgulamıştır. Foasber (2011)'in yaptığı çalışmada ise öğrencilerin çok azının tablet bilgisayarlara sahip olduğunu, sahip olanların da e-kitapları okumaktan çok eğlence için kullandığını belirtmiştir.

Eğitimde tablet bilgisayar kullanımına yönelik araştırma görevlileri tabletlerin kullanımının öğrenci başarısını artıracığı yönünde görüş bildirmişlerdir (Kamacı ve Durukan, 2012). Başka bir çalışmada öğrencilerin ders çalışırken tablet bilgisayar ve e-kitapları tercih ettikleri ortaya

çıkılmaktadır (Koçak, Yıldırım, Kurşun ve Yıldırım, 2016). Benzer şekilde öğrencilerin tablet bilgisayarı uzaktan eğitimde iletişim, e-kitap okuma, sanal sınıf derslerine katılma gibi amaçlar doğrultusunda kullandıkları ortaya çıkmıştır (Aydemir, Küçük ve Karaman, 2012).

FATİH projesinin maliyetinin yüksek olması, projenin başarıya ulaşması açısından önemini artırmakta ve bu alana duyulan ilginin biraz daha fazla olmasına sebep olmaktadır. Bu kapsamda proje içerisinde tabletlerin doğrudan kullanıcısı ve uygulatıcısı öğretmenlerdir. Öğretmenler proje içerisinde tablet kullanımının hangi boyutlarda olacağına karar veren en önemli etkenlerdir. Bu yüzden araştırma, öğretmenleri odak alarak e-kitapların kullanımının hangi boyutlarda olduğunun, e-kitap kullanımının geleneksel sınıf ortamlarında kullanımına olumlu ya da olumsuz etkilerinin olup olmadığını, projenin bu boyutlarda başarısını etkileyecek unsurların ortaya çıkarılmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca e-kitapların kullanım amaçlarınınne düzeyde gerçekleştirildiği ve projenin etkililik açısından ne kadar verimli olduğu merak uyandıran bir konudur. Bu doğrultuda öğretmen ve öğrencilerin tablet ve e-kitapların kullanım durumlarının ortaya çıkarılması, projenin hedeflerine ulaşma düzeyi hakkında bazı sonuçları ortaya koyabilir.

Bu nedenle çalışmada öğretmen görüşlerine göre, tabletler üzerinde e-kitapların öğretmen ve öğrenciler tarafından derslerde kullanımına yönelik avantaj ve dezavantajlarını, kullanım durumlarını ve sunulan önerileri ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmaktadır:

- 1) Öğretmenlere göre e-kitap ve tabletlerin derslerde kullanımının onlara sağladığı avantaj ve dezavantajlar nelerdir?
- 2) Öğretmenlere göre e-kitap ve tabletlerin derslerde kullanımının öğrencilere sağladığı avantaj ve dezavantajlar nelerdir?
- 3) Öğretmenlerin derslerde e-kitap kullanma durumu nedir?
- 4) E-kitapların derslerde etkili kullanımına yönelik öğretmenlerin görüş ve önerileri nelerdir?

2. Yöntem

Çalışmada nitel içerikli basit betimsel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Basit betimsel araştırma yöntemi, birey ya da grupların özelliklerine yönelik sayıları kullanarak varolan bir olguyu basit şekilde özetlemeyi sağlamaktadır. Bu durum varolan bir durumun doğasını değerlendirmek için kullanılmaktadır (McMillan & Schumacher, 2010). Çalışmada kullanım durumları, kullanımın avantaj ve dezavantajları sayısal veriler ile ortaya konulduğundan bu yöntem tercih edilmiştir.

2.1.Evren ve Örneklem

Türkiye’de Fatih projesi kapsamında pilot olarak uygulanan 52 adet okul bulunmaktadır. Bu 52 adet okul çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini Erzurum ilinde bulunan pilot uygulamanın yer aldığı Şükrü Paşa Anadolu Lisesi’nde ve Erzincan ilinde bulunan Mutfalı Doğan Anadolu Lisesi’nde çalışan 38 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışmanın araştırmacıların yaşadığı illerde bulunan pilot okullar kapsamında yürütülmesi sebebiyle ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca örneklem seçiminde bölgesel ve zamansal sınırlılıklar nedeniyle ulaşılması kolay örneklem seçimi yapılmıştır. Veriler, Erzincan ilinde bulunan Mustafa Doğan Anadolu lisesi’nde bulunan 20 ve Erzurum ilinde bulunan Şükrü Paşa Anadolu Lisesi’nin 18 öğretmenden toplanmıştır. Öğretmenlere ait demografik bilgiler ve frekansları Tablo 1. de yer almaktadır.

Tablo 1. Öğretmen Demografik Bilgi ve Frekansları

	Demografik Bilgi	f
Cinsiyet	Bay	17
	Bayan	21
Okullar	Şükrü Paşa Anadolu Lisesi	18
	Mustafa Doğan Anadolu Lisesi	20
Hizmet yılı	1-5	8
	6-10	6
	11-üzeri	24
Eğitim durumu	Lisans	27
	Y. Lisans	10
	Belirtilmemiş	1
Branş	Türk Dili-Edebiyat	10
	İngilizce	5
	Matematik	4
	Biyoloji	4
	Coğrafya	3
	Almanca	2
	Fizik	2
	Kimya	2
	Tarih	2
	Felsefe	2
	Din Kültürü ve A.B.	1
	Belirtilmemiş	1

2.2. Veri Toplama Araçları ve Veri Toplama Süreci

Veri toplama aracı olarak öğretmen ve öğrencilerin e-kitap kullanımına dair görüşlerini ortaya çıkarmaya yönelik çeşitli soruları içeren anket kullanılmıştır. 10 adet açık uçlu sorudan oluşan anket ile öğretmenlerin ve öğretmen gözünden öğrencilerin e-kitap kullanım durumları ve bu kullanımın oluşturduğu avantaj ve dezavantajlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin bu çalışma ve yapılacak çalışmalar hakkında görüş ve önerilerine de başvurulmuştur. Anket soruları araştırmacılar tarafından oluşturulduktan sonra alanında uzman 4 kişi tarafından farklı zaman ve yerlerde kontrol edilmiş ve uzman görüşlerinin ardından ankete son hali verilmiştir. Çalışmada veri toplama aracı, belirlenen okullarda araştırmacılar tarafından uygulanmıştır. Yanlılıktan kaçınmak için öğretmenler soruları cevaplandırırken herhangi bir müdahalede bulunulmamış ve gönüllülük esasına göre toplanmıştır. Verilerin toplanmasından önce her öğretmene verilerin hangi amaç için toplandığı açıklanmıştır. Veriler öğretmenlerin .

2.3.Verilerin Analizi

Açık uçlu anketler içerik analizi ile analiz edilmiş ve elde edilen veriler tema, kategori ve kodlara ayrılmıştır. 4 adet tema oluşturulmuştur. Her tema içerisinde de belirlenen kategoriler ile frekans dağılımları oluşturulmuştur. İçerik analizinde, toplanan verilerin açıklanmasında kavramlar ve ilişkiler önemlidir. Bu nedenle verilerin kavramsallaştırılması ve toplanan verilerin düzen içerisinde sunulması gerekmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2011).

2.4.Geçerlik ve Güvenirlilik

Araştırma geçerliliği sağlamak için anket soruları 4 uzman görüşü alınarak oluşturulmuştur. Veri toplama aracının son hali araştırma yapılan öğretmenler tarafından detaylı olarak incelenmiş ve olumsuz bir görüşte bulunmamışlardır.

Güvenirliliği sağlamak için ise analiz sonucunda ortaya çıkan tema ve kategoriler alanda 3 uzman tarafından kontrol edilmiştir. Ayrıca öğretmenler anketi cevaplandırırken herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Anket sonucunda ortaya çıkan bulgular araştırmaya katılan 5 öğretmen tarafından da kontrol edilmiştir. Ayrıca katılımcıların ankete verdiği cevaplardan alıntılar yapılarak sonuçlar desteklenmiştir.

3. Bulgular

Tablet ve etkileşimli tahtalarda kullanılan e-kitapların kullanım durumlarının ortaya çıkarılması amacıyla yapılan araştırmada açık uçlu sorular ile görüşleri alınan öğretmenlere dair bulgular, öğretmen boyutu, öğretmen görüşlerinden öğrenci boyutu, kullanım durumu ve öğretmen önerileri ile 4 tema altında toplanmıştır. Daha sonra bu temalar içerisinde kategori ve kodlar oluşturularak frekans dağılımları verilmiştir.

Öğretmen Boyutu

Çalışmada e-kitap ve tabletlerin kullanımına yönelik öğretmenlerin derslerde yaşadıkları avantaj ve dezavantajları ortaya çıkarılmıştır. Uygulanan analiz sonucunda belirlenen kategoriler ve frekanslar Tablo 2. ve Tablo 3. de yer almaktadır.

Tablo 2. E-Kitap ve tablet kullanmanın öğretmenlere sağladığı avantajlar

Avantajlar	f
Ders içeriklerini görselleştirmesi	10
Zamandan tasarruf sağlaması	8
Ders takibinde kolaylık sağlaması	5
Teknolojiyi öğrenmeye olanak sağlaması	1
Ortak içerik kullanımını sağlaması	1
Kullanımının keyifli olması	1
Farklı öğretim yöntemlerinin kullanımına imkan tanınması	1

Tabloda e-kitapların kullanımına yönelik yaşanan avantajların başında; ders içeriklerinin görselleştirilmesi gelmektedir. Katılımcılardan biri bu konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Derslerde e-kitabı görsellerde kullanıyorum” (Ö_13).

Öğretmenler için diğer bir avantajı ise zamandan tasarruf sağlaması olarak belirtmişlerdir. Katılımcılardan biri bu konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“E-kitabı kullanma sebepim, zaman avantajından faydalaniyorum” (Ö_20).

Başka bir avantajı ise ders takibinde kolaylık sağlaması olarak belirtmişlerdir. Katılımcılardan biri bu konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Tahtada kullanımın rahat olması, 2-3 dk. da hazırlayacağınız bir matematik ya da geometri sorusunu 5-10 sn. de akıllı tahtada hazır hale getirebiliyorsunuz” (Ö_19).

“Etkileşimli tahta üzerinden tüm öğrencilerin görmesi ve takipleri kolay olmakta” (Ö_9).

E-kitapların kullanımının sağladığı avantajların yanı sıra bazı dezavantajlarının da bulunduğu dikkat çekmektedir. Tablo 3’te detaylı bilgi sunulmaktadır.

Tablo 3. E-Kitap ve tablet kullanmanın öğretmenlere getirdiği dezavantajlar

Dezavantajlar	f
Sınıf yönetimini zorlaştırması	7
E-kitaplara erişimde İnternet zorunluluğunun bulunması	3
E-kitaplarda sınırlı örneklerin bulunması	2
Ders takibinin zor olması	2
E-kitabın okunmasının zor olması	1
Mecburi basılı kitapların kullanımını gerektirmesi (MEB dışı kitap)	1

Derslerde e-kitapların kullanımında sınıf yönetimini zorlaştırdığını belirtmişlerdir. Katılımcılardan biri bu konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Öğrencilerin tablettan ne yaptığını her an kontrol etmek mümkün olmuyor e-kitap yerine başka şeyler açabiliyorlar” (Ö_21).

E-kitaplara erişimde internet zorunluluğunun bulunması da yine frekansı yüksek olan maddeler arasındadır. Katılımcılardan biri bu konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“İnternet altyapısının etkin olmadığı zamanlarda kaynaklara ulaşımında zorluk çekildiğinde basılı kitaplara ihtiyaç duyuyoruz” (Ö_6).

Öğretmen Görüşlerinden Öğrenci Boyutu

Öğretmenlerin e-kitapların’ kullanımına yönelik öğretmen görüşlerine göre öğrenci boyutu kategoriler ve frekanslar Tablo 4. de yer almaktadır.

Tablo 4. Öğretmenlerin Gözünden E-Kitap Kullanımının Öğrencilere Sağladığı Avantajlar

Öğrencilere Sağladığı Avantajlar	f
Kapladığı alandan (taşımada kolaylık) tasarruf sağlaması	17
Bilgiye kolay erişebilmeyi sağlaması	7
Zamandan tasarruf sağlaması	6
Başarıyı olumlu yönde etkilemesi	5
Öğrencilerin aynı anda ders içi kullanması	5
Kullanımın kolay olması	5
Ek e-kaynaklara ulaşılabilmesi	3
Dersi ilgi çekici hale getirmesi	3
Teknoloji ile tanışma ve kullanılması	3
Kâğıttan tasarruf sağlaması	2
Basılı kitaptan daha pratik, kolay anlaşılması (olması)	2
Öğrenmede kolaylık sağlaması	2

Öğretmen görüşüne göre öğrencilerin e-kitap kullanmaya başladıktan sonra kitap taşıma açısından yerden tasarruf ettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan biri bu konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

"E-kitapların basılı kitaplara göre tek avantajı tablette e-kitapları taşımaları"(Ö_4).

Öğrencilerin e-kitap kullanmasının bilgiye kolay erişebilmeyi sağlaması da diğer avantajlarından bir tanesidir. Katılımcılardan biri bu konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

"Bir anda birden fazla kitaba ulaşma ihtimali olması ..." (Ö_38)

Diğer bir avantajı ise öğrencilere zaman açısından tasarruf sağlamasıdır. Katılımcılardan biri bu konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

"Zaman kazandırma, daha çeşitli etkinlik"(Ö_12).

Öğretmen görüşlerinden e-kitapların kullanımının öğrencilerde oluşturduğu dezavantajlar ise Tablo 5. de sunulmuştur.

Tablo 5. Öğretmenlerin Görüşüne Göre E-Kitap Kullanımının Öğrencilere Getirdiği Dezavantajlar

Dezavantajlar	f
Dersten uzaklaşmaya neden olması	14
Dokunarak, hissederek çalışmaya engel olması	8
Başarıyı olumsuz yönde etkilemesi	7
Basılı kitap kadar işlevsel olmaması	6
Sağlığa olumsuz etkisinin olması	5
Okuma ve yazma alışkanlığını zayıflatması	5
E-Kitapta sayfalar arası geçişlerin zor olması	2
Bazı derslerde e-kitabın olmaması	2
Öğrenciyi asosyalleştirmesi	2
Öğrencilerin okula gelirken araç-gereç getirmemesi	1
Öğrencilerin e-kitaba karşı isteksiz olması	1

Öğretmenler tabletlerin uygulama sırasında öğrencilerin dersten uzaklaşmalarına sebep olduğunu sıklıkla belirtmişlerdir. Katılımcılardan biri bu konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

"Tabletleri oyun oynamak dışında kullanabilirse faydası olur tabii..."(Ö_25).

Öğretmenler öğrencilerin derste kullandıkları araç-gereçlerin, öğrencilerin hissetme, dokunma gibi benimseyecekleri materyaller olmasını beklemektedir. Katılımcılardan biri bu konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

"Kitaba dokunursun, el göz (yerine göre matbaa-mürekkep kokusu) öğrenmeyi zevk almayı çeşitlendirir"(Ö_36).

Öğretmenler öğrencilerin e-kitap kullanmalarının başarıyı olumlu değil, olumsuz etkileyeceğini vurgulayarak, kullanım açısından öğrencilerin avantajına olmadığını belirtmişlerdir. Katılımcılardan biri bu konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

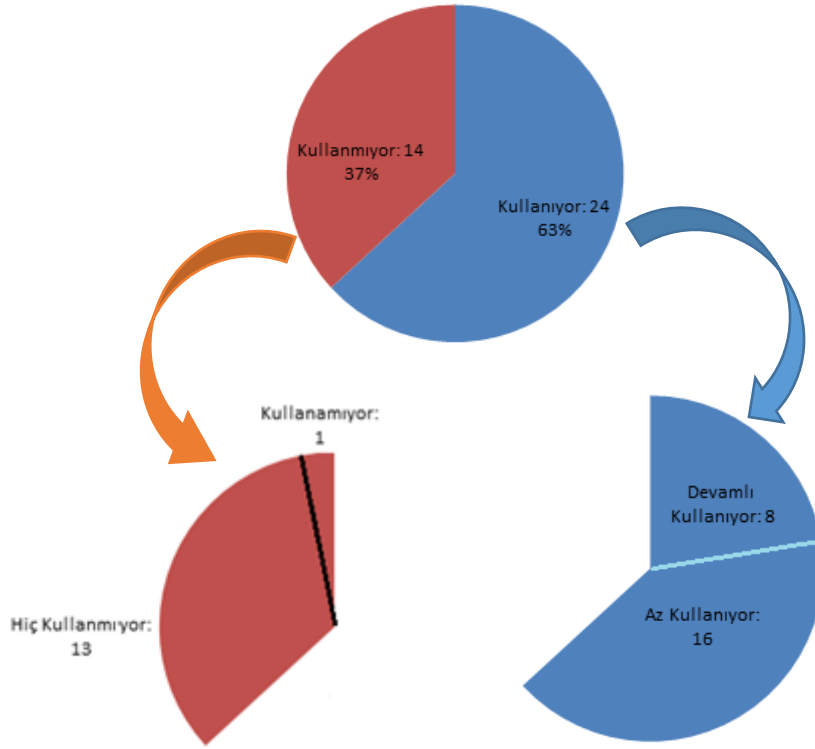
"E-kitap kullanımı öğrencileri olumsuz etkiliyor. Çözüm yetenekleri gelişmiyor"(Ö_32).

Ayrıca e-kitapların basılı kitaplar kadar işlevsel olmadığını başarıyı ve sağlık açısından e-kitap okumanın gözleri yorduğunu, e-kitap okuyucusuna karşı bir bağımlılık oluşturduğunu vurgulamışlardır.

Kullanım Durumu

Öğretmenlerin derslerde e-kitap kullanımına yönelik öğretmen görüşlerine göre e-kitapların kullanım durumunu ilgilendiren öğretmen cevaplarına göre oluşturulan kategoriler, frekansları ve yüzdeleri Şekil 1. de yer almaktadır. Şekilde tüm öğretmenlerin kullanım durumu, alt satırda bulunan grafikler ise kullanma ve kullanmama durumlarını sayısal olarak gösteren grafiklerdir.

Şekil1. Öğretmenlerin Derslerde E-kitap Kullanma Durumları

Şekil 1. de görüldüğü gibi öğretmenlerin derslerde e-kitap kullanım durumları 4 kategori altında toplanmış ve her kategori içerisinde kodlamalar yapılmıştır. Burada e-kitap kullanımında öne çıkan bulgular ise öğretmenlerin derslerde e-kitapları az kullandığına yönelik olmuştur. Az kullananların ise ders içi etkinliklerde (soru-cevap, ders takibi, okuma, vb.) kullandıklarını, öğretmenlerin bazıları ise derslerde e-kitap hiç kullanmadığını ve sadece basılı kitap kullandıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan biri bu konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Evet, şiir incelemelerinde metin etkinliklerinde kullanıyorum”(Ö_29).

Burada ilginç bir bulguya rastlanmıştır. Öğretmenlerden bir tanesi derste e-kitap kullanmadığını, çünkü MEB'in ders e-kitabını öğretmenlere sağlamadığını belirtmişlerdir. Hatta basılı olarak da kitap gönderilmediğini, öğretmenlerin kendi çabaları ile ek kaynak, kitaplar kullandıklarını belirtmiştir.

Öğretmen Görüş ve Önerileri

Öğretmenlerin derslerde e-kitap kullanımına yönelik öğretmen görüşlerine göre e-kitapların kullanıma yönelik önerilerini ilgilendiren öğretmen cevaplarına göre oluşturulan kategoriler ve frekansları Tablo 6. ve Tablo 7. de yer almaktadır.

Tablo 6. Öğretmenlerin E-Kitap ve Tablet İle İlgili Görüşleri

Öğretmenlerin E-Kitap İle İlgili Görüşleri	f
Tabletler amacı doğrultusunda kullanılırsa faydalı olabilir	4
E-kitaplar ek kaynak olarak kullanılabilir	4
Kitap unuttum, kayboldu, ağır gibi bahaneleri ortadan kaldırdı	3
E-kitaplar basılı kitaplardan üstün değil	3
Her branşa uygun ders kitabı olmadığı için e-kitap kullanıyorum	2
Basılı kitapların yerini e-kitapların alacağını düşünüyorum	2
E-kitapların kullanımının her zaman gerekli olmadığını düşünüyorum	2

Tablo 6. da görüldüğü gibi öğrenenlerin tablet ve e-kitapların öğrencilere faydalı olabilmesi için amacı doğrultusunda kullanılması gerektiğini vurgulamış ve ana kaynağın basılı kitaplar olması gerektiği, e-kitapların ancak ek kaynak olarak kullanılabilceği görüşlerini bildirmişlerdir.

Tablo 7. Öğretmenlerin E-Kitap İle İlgili Önerileri

Öğretmenlerin E-Kitap İle İlgili Önerileri	f
Öğrencilerin tablet bilgisayarları amacı dışında kullanmasından dolayı, derslerde tablet bilgisayarların kontrolü sağlanmalı	3
E-kitapları akıllı tahtada sadece öğretmenler kullanılmalı	3
E-kitaplar eğitimde etkili değil	2

Tablo 7. de görüldüğü gibi öğretmenlerin derslerde e-kitap kullanımına yönelik önerileri kodlanarak verilmiştir. Öğretmenlerin çoğunlukla derste etkinlerde tableti kullanırken, tabletlerin kontrolünün sağlanması için isteklerinin olduğunu dile getirmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin e-kitapları sadece derslerde kendilerinin kullanması gerektiğini ve bunu da akıllı tahta aracılığı ile gerçekleştirmeleri gerektiğini belirtmişlerdir.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Tablet ve e-kitapların kullanım durumlarının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Genel olarak e-kitapların, derslerde tabletlerin amaç dışı kullanımından dolayı aktif olarak devamlı kullanılmadığı ortaya çıkmıştır. Gelenekselci yaklaşımı benimseyen ve derslerinde basılı kitapları ağırlıklı kullanan öğretmenler e-kitapların basılı kitaplar kadar işlevsel olmadığını belirtmişlerdir. Bu durumu destekleyen Berg, Hoffmann ve Dawson (2010) e-kitapların kitaplar kadar işlevsel olmadığını belirtmişlerdir.

Tablet ve e-kitapların kullanımının öğretmenlerde oluşturduğu avantajlardan ders içeriklerini görselleştirmesi, zamandan tasarruf sağlaması, ders takibinde kolaylık sağlaması öne çıkan noktalardandır. Woody, Daniel, ve Baker (2010) 'in öğrenciler üzerinde yaptıkları çalışmada da e-kitapların basılı kitaplardan daha görsel olduğu için tercih edildiklerini belirtmişlerdir. Mock (2004), tabletlerin görsellik açısından, dersleri hazırlamada, sınıflandırmada ve sınıf sunumlarını göndermede etkili bir araç olduğunu belirtmiştir. Koçak ve diğ. (2016)'nin çalışmasında öğrencilerin tablet bilgisayarı kullanma nedenleri arasında her zaman ve her yerde okuyabilme imkanı vermesi ve zamanı etkili kullanma sonuçlarına varmışlardır.

Tablet ve e-kitapların kullanımının sınıf yönetimini zorlaştırması, e-kitaplara erişimde internet zorunluluğunun olması, e-kitaplarda sınırlı örneklerin olması ve ders takibinin zor olması öğretmenler tarafından yaşanan dezavantajlar arasında öne çıkmaktadır. Kamacı ve Durukan (2012)'nin çalışmasında da dersi anlamayı zorlaştırması, dikkati dağıtması, zengin içerik ve yeterli yazılımın olmaması gibi dezavantajları almaktadır.

Tablet ve e-kitap kullanımının öğrenciler açısından sağladığı avantajlar arasında, taşıma kolaylığı ve kapladığı yer açısından tasarruf sağlaması, bilgiye kolay erişebilmeyi sağlaması, zamandan tasarruf sağlaması, başarıyı olumlu yönde etkilemesi öne çıkmaktadır. Daniel ve Woody (2013)'nin çalışmasında e-kitapların zaman ve erişim yönünden öğrenciler tarafından tercih edildiğini belirlemişlerdir. Koçak ve diğ. (2016)'nin çalışmasında öğrencilerin e-kitap tercih etme nedenlerinin arasında taşınabilirlik, her zaman her yerden erişim, ulaşılabilirlik ve yer kaplamadığı sonuçlarına varmışlardır. Kamacı ve Durukan (2012)'nin çalışmasında da bilgiye hızlı erişim, ağır kitap taşımaya son, derse katılımın artması gibi sonuçlar çalışma verilerini destekler niteliktedir.

Tablet ve e-kitap kullanımının, dersten uzaklaşmaya neden olması, dokunarak hissederek çalışmaya engel olması, başarıyı olumsuz yönde etkilemesi, basılı kitap kadar işlevsel olmaması ve sağlığa olumsuz etkisinin olması öğrenciler açısından yaşanan dezavantajlar arasında öne çıkmaktadır. Öğretmenler, e-kitapların sağlık açısından öğrenciler üzerinde bazı sorunlar oluşturduğunu, bu sorunların göz yorgunluğu, bağımlılık vb. olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler okuma derslerinde basılı kitaptan daha iyi performans aldıklarını dile getirmişlerdir. Bu sonuçlara paralel şekilde Kang, Wang, ve Lin (2009)'nin e-kitap kullanılabilirlik değerlendirmesinde, basılı kitapların e-kitaplara göre okuma performansını artırdığını, ancak e-kitapların basılı kitaplara oranla daha çok göz yorgunluğuna neden olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Rockinson-Szapkiw, Courduff, ve Bennett (2013)'nin çalışmalarında ise bilişsel, duyuşsal ve psikomotor öğrenme açısından öğrencilerin e-kitapları tercih ettiğini belirtmişlerdir. Bunun nedeni olarak öğrencilerin derslerde e-kitap kullanma zamanlarında derse olan ilgilerinin dağılarak tablet üzerinden başka uygulamalara yönelmesi; bundan dolayı da öğretmenlerin de bu durumu kontrol etmekte zorlanması olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla öğrenciler dersten kopmakta ve başarı oranı düşmektedir. Koçak ve diğ. (2016)'nin çalışmasında öğrencilerin tablet bilgisayarı kullanmama nedenleri arasında tablette internetin olmaması, sağlık ve basılı kitaplara olan alışkanlığın olması sonuçlarına varmışlardır.

Ayrıca tablet bilgisayarlardan e-kitap kullanma durumlarına bakıldığında öğretmenlerin çoğunlukla kullandığı görülmektedir. Rainie ve Duggan (2012) ve Rainie (2012)'nin çalışmalarında tablet ve e-kitap kullanımının arttığına yönelik sonuçlar ile destekleyici olmuştur.

E-kitap ve tabletlerin kullanım durumlarının öğretmen görüşlerine göre yapıldığı bu çalışmada öğretmenlerin yarısından biraz fazlasının (% 52,6) derslerde e-kitap kullandığını bu öğretmenlerin de devamlı kullanmadıkları ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin e-kitapları ve tabletleri öğrencilerin amacı dışında kullanmasından ve denetiminin zor olmasından dolayı kullanmak istemedikleri ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin % 36,8 'inin basılı kitaplara karşı ilgisinin olduğu, öğrencilerin kitaba dokunması, hissetmesi, kitap ile iletişime geçmesi gerektiğini savunmuşlardır. Bu noktadan hareketle bu öğretmenlerin geleneksel öğretmen alışkanlıklarına sahip oldukları ortaya çıkmaktadır.

Ortaya çıkan ilginç sonuçlardan biri de öğretmenlerden birinin e-kitabı kullanamama nedeni için dersinin e-kitabının olmadığını hatta MEB'in basılı kitap da basmadığını MEB harici kitap kullanmak zorunda olduğunu, ayrıca öğrencilerin tabletleri e-kitap okumak için ya da erişmek için

değil de ağırlıklı olarak oyun, sosyal ağlar, internet erişimi gibi uygulamalarda kullandıkları, okul harici bu uygulamalara erişim sağlamak için illegal yollar ile yazılımların değiştirildiğini belirtmişlerdir.

E-kitapları kullanan öğretmenlerin öğrenciler için birçok basılı kitabı getirmek yerine tablet içerisinden kolaylıkla erişim sağladıklarını, taşıma, erişim, hız, kullanım kolaylığı gibi nedenlerle kolaylık sağladığını, kendileri için de özellikle görsellik, zaman, aynı anda tüm öğrencilerin kullanımında olması gibi sebeplerden tercih ettiklerini belirtmiştir.

Öğretmenlerin e-kitapların basılı kitaplar kadar işlevsel olmadığını, e-kitaplar üzerinde not alma, silme, değişiklik yapma vb. uygulamaların olması gerektiğini, bu nedenle ödevlerin basılı kitap üzerinden verildiğini vurgulamışlardır.

Çalışma kapsamında bundan sonraki yapılacak çalışmalar için:

- Daha fazla öğretmene ulaşılarak örneklem genişletilip daha destekleyici sonuçlar alınabilir.
- E-kitap tasarımı yapılırken ortaya çıkan bu sonuçlar değerlendirilerek, tasarımda kullanıma yönelik eklentiler yapılabilir ya da değiştirilebilir.
- Öğretmenlerin derste tableti öğrencilerin kullanımına açıp, kapatabileceği ve kullanımının öğretmen kontrolünde olduğu yazılımlar geliştirilebilir
- Öğrencilerin dikkatlerini dağıtan tablet içerisindeki fonksiyonlara sınırlama ya da kontrol getirilebilir.

Öğrencilerin ders içi ve dışı e-kitap'a yönelmek yerine, tableti farklı fonksiyonlar için kullandıkları, bu kullanımlarında bazı yasal olmayan durumların ortaya çıktığı belirlenmiştir. Bu durumun ortadan kaldırılması için neler yapılabileceği araştırılabilir.

Kaynaklar

- Akkoyunlu, B. (1996). "Bilgisayar Okur Yazarlığı Yeterlilikleri ile Mevcut Ders Programlarının Kaynaştırılmasının Öğrenci Başarı ve Tutumlarına Etkisi". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 127-134.
- Aydemir, M., Küçük, S., & Karaman, S. (2012). Uzaktan eğitimde tablet bilgisayar kullanımına yönelik öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *Journal of Research in Education and Teaching*, 1(4), 153-159
- Berg, S. A., Hoffmann, K., & Dawson, D. (2010). Not on the same page: Undergraduates' information retrieval in electronic and print books. *The Journal of Academic Librarianship*, 36(6), 518-525.
- Cox, J., R. (2006). Screen capture on the fly: Combining molecular visualization and a tablet PC in the biochemistry lecture. *Biochemistry and Molecular Biology Education*. 34(1), 12-16.
- Daniel, D. B., & Woody, W. D. (2013). E-textbooks at what cost? Performance and use of electronic v. print texts. *Computers & Education*, 62, 18-23.
- Foasberg, N., M. (2011). Adoption of e-book readers among college students: A survey. *Information technology and libraries*, 30(3), 108.
- Fox, E., A.(1998). The Future of Electronic Publishing, Scholarship in the Electronic World Seminar. <http://fox.cs.vt.edu/~fox/FEP/>
- Galligan, L., Loch, B., McDonald, C. & Taylor, J., A. (2010). The use of tablet and related technologies in mathematics teaching. *Australian Senior Mathematics Journal*, 24 (1).

- Kamacı, E., & Durukan, E. (2012). Araştırma görevlilerinin eğitimde tablet bilgisayar kullanımına ilişkin görüşleri üzerine nitel bir araştırma (Trabzon Örneği). *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 1(3), 203-2015.
- Kang, Y. Y., Wang, M. J. J., & Lin, R. (2009). Usability evaluation of E-books. *Displays*, 30(2), 49-52.
- Koçak, Ö., Yıldırım, Ö., Kurşun, E., & Yıldırım, G. (2016). Investigating the Status of Tablet Computers and E-Books Use of Open Education Faculty Students: A Case Study. *International Journal of Distance Education Technologies (IJDET)*, 14(2), 49-63.
- McMillan, J.H. & Schumacher, S., (2010). *Research in education: Evidence-based inquiry*, 7th edn., Pearson, Boston, MA.
- MEB, (2012). Eğitimde Fatih projesi hakkında. 17 Şubat 2015 tarihinde <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/proje-hakkinda/> web sayfasından alınmıştır.
- Mock, K. (2004). Teaching with Tablet PC'S. *Journal of Computing Sciences in Colleges*.
- Odabaşı, H., F. (2010). *Bilgi ve iletişim teknolojileri ışığında dönüşümler*, H.F.Odabaşı (Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Rainie, L. (2012). Tablet and e-book reader ownership nearly double over the holiday gift-giving period. *Tablet. Pew Internet & American Life Project, Journay 23*.
- Rainie, L., & Duggan, M. (2012). E-book reading jumps; print book reading declines. *Pew Internet & American Life Project, December, 27*.
- Rockinson-Szapkiw, A. J., Courduff, J., Carter, K., & Bennett, D. (2013). Electronic versus traditional print textbooks: A comparison study on the influence of university students' learning. *Computers & Education*, 63, 259-266.
- Pryor, G. & Bauer, V. (2008). "Building a Better Biology Lab? Testing Tablet PC Technology in a Core Laboratory Course". *Journal of College Science Teaching*.
- Vassiliou, M. & Rowley, J.(2008). *Progressing the definition of "e-book"*, *Library Hi Tech*, 26(3) 355-368.
- Woody, W. D., Daniel, D. B., & Baker, C. A. (2010). E-books or textbooks: Students prefer textbooks. *Computers & Education*, 55(3), 945-948.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Extended Summary

1. Introduction

Coming into use of e-books and tablet computers in education causes studies' gathering around Fatih Project. Meanwhile, Fatih Project's having high cost increases the importance of success of the project and causes rise of attention to this field. Within this scope, directly user and implementer of tablets are teachers in the project. Teachers are the most important determinants who decide the use of tablets to what extent in the project. Therefore, by focusing on teachers, the study will reveal the use of e-books to what extent, whether or not there is positive or negative effects of use of e-books in traditional classroom environment, factors affecting the success of the project in this extent and provide gaps to be filled about work item. Besides, it is an intriguing subject how usage of e-books are performed in accordance with the purpose and how fruitful the project is in terms of effectiveness. Accordingly, the use cases of tablets and e-books by teachers and students will be revealed and project's grade will be indicated in terms of use case. Therefore, this study aims to reveal advantages and disadvantages of usage of tablets and e-books by teachers and students in lessons according to teachers' views, offered suggestions and frequency of usage.

2. Method

In this study, simple descriptive research method having quality content has been used. In Turkey, there are 52 schools being applied as pilot in the scope of Fatih Project. These 52 schools constitute the universe of the study. 38 teachers, working at Mustafa Doğan Anatolian High School in Erzincan and Şükrü Paşa Anatolian High School having pilot application in Erzurum, constitute sample of the study. Because the study has been carried out within pilots schools being in cities where researches live, accessible sampling method has been used. Besides, in sample selection, because of regional and time restriction, accessible sample selection has been made. As data collection tool, a survey has been used which includes various questions to reveal view of teachers and students about usage of e-books. Open-ended survey has been analysed with content analysis and obtained datas have been split to theme, category and codes. 4 themes have been constituted. Within each theme, frequency distribution has been done with determined category.

3. Findings, Discussion and Results

In the study aiming to reveal the use case of tablets and e-books, indications about teachers whose opinions have been taken and open-ended questions have been given. Advantages and disadvantages that teachers experience in lessons about usage of tablets and e-books have been revealed in the study. The primary advantage of usage of e-books is lesson contents' being visualized. The other advantage is to enable lesson to be followed. However, it has been detected that 14 participants are more prone to use published book. Besides advantages of usage of e-books, there are some disadvantages of them. It has been stated that usage of e-books in lessons makes class management difficult. The other important matter is internet obligation in access e-books. According to teachers' view, they have saved the place in terms of carrying books after students have initiated to use e-books. The other advantages of students' using e-books are to access information easily and save the time. According to teachers, one of the most important disadvantage for students is to cause to be alienated from lesson by practising on tablet and to be distracted. Teachers expect that equipment used by students should be adoptable materials in terms of sensation and touching. Teachers, by emphasizing usage of e-books by students affects their success in a negative way but not positive, have stated that usage of e-books hasn't had an advantage for students. Besides, it has been emphasized that e-books have not been functional as well as published books, reading e-books have strained the eyes in terms of health and caused an addiction for e-book reader. It has been identified that teachers have underutilised e-books and

those using e-books have benefitted from them in classroom activities such as question-answer method, follow-up lesson and reading. Some of teachers have stated that they have never use e-books and have benefitted from only published books. According to these teachers, tablets computers and e-books should be used in accordance with its aim in order to be beneficial for students, main source should be published books, e-books should be only additional resource. Teachers have mentioned that they have used tablets in mostly classroom activities and have asked for tablets' being controlled. Moreover, they have stated that they should use e-books only themselves in lessons and perform this via smart board.

Analysis of use case of tablets and e-books according to teachers' view has been aimed. It has emerged that e-books has not been used continuously because of misuse of tablets in lessons. Teachers, adopting traditional approach and mainly using published books in lessons, has stated that e-books has not been functional as well as published books. The advantages of teachers' using tablets and e-books are to visualize lesson content, save the time and enable lesson follow-up. The disadvantages that teachers have experienced are usage of tablets and e-books' making class management difficult, internet obligation in accessing e-books, limited examples on e-books and following lesson's being hard. The advantages of students' using tablets and e-books are ease of handling, saving the place, providing easy access information, saving time and affecting success positively. The disadvantages of usage of tablets and e-books for students are to cause to be alienated from lesson, prevent study by touching and sensing, affect success negatively, not to be functional as well as published books and affect health negatively.

In this study in which use case of e-books and tablets has been done according to teachers' view, it has emerged that slightly more than half of teachers (%52,6)has used e-books in lessons and these teachers did not continuously use them. It has also emerged that teachers have not want to use e-books and tablets because of misuse of them by students and its control's being hard. Teachers have argued for that 36,8 percent of them has interest in published books and students should touch book, sense it and get in contact with book. Teachers using e-books have preferred this because according to them they have accessed easily within tablets instead of bringing lots of published books for students, e-books have provided convenience because of reasons such as carrying, access, speed and ease of use, and because of reasons such as especially visuality, time for themselves and all students' being in use at the same time. Teachers have emphasized that e-books have not been functional as well as published books, there should be applications such as note-taking, deleting, making changes on e-books and so, homework has been given by way of published book.